

Chemia w moim otoczeniu

Opis zajęć laboratoryjnych: klasy 1-3 szkoły podstawowej

Wstęp

Doświadczenia przeznaczone dla tej grupy wiekowej niejednokrotnie mają charakter sensoryczny. Mają pobudzać do działania, inwencji, rozwijać wyobraźnię i ciekawość świata, czy też zwyczajnie przynosić radość. Ważna jest atmosfera przeprowadzenia doświadczenia. Budowanie odpowiedniej atmosfery i bajanie prowadzącego wprowadza uczestników w tajemniczy świat nauki. Brak szczegółowości w opisach doświadczeń ma jeden cel – dać wyobrażenie dorosłym co ich dziecko będzie robić, jednocześnie nie zniszczyć tego co najważniejsze w uczeniu się – zabawy.

Zajęcia 1.

Tytuł doświadczenia: Jak substancję dostępne w kuchni zmieniają kolory?

Potrzebne odczynniki: Ocet spożywczy, wodny roztwór soda oczyszczona, woda, czarna herbata, hibiskus, wywar z czerwonej kapusty, sok z buraków, curry, kurkuma.

Przebieg doświadczenia: Uczestnicy wkraplają na specjalnie przygotowaną kartę pracy po kropli substancji o odpowiednim odczynie, następnie na te krople nanoszą odpowiednie składniki kuchennego zaplecza (wskaźniki).

Tytuł doświadczenia: Zaczarowany atrament.

Potrzebne odczynniki: Spirytus salicylowy, roztwór wodny FeCl_3 , pędzelki, bibuła (blok rysunkowy), nożyczki.

Przebieg doświadczenia: Na otrzymanych bibułkach uczestnicy malują spirytusem salicylowym swoje inicjały. Następnie umieszczają bibułki na szalkach Petriego i zamoczoną pędzelką w roztworze wodnym chlorku żelaza(III) przecierają bibułki - wyłania się namalowany symbol (kolor ciemnofioletowy).

Tytuł doświadczenia: Zmienny świat barw.

Potrzebne odczynniki: Roztwory wodne: FeCl_3 , KSCN, roztwór wodny sody oczyszczonej, fenoloftaleina, woda destylowana

Przebieg doświadczenia: 1 cm³ fenoloftaleiny dodajemy do 50 cm³ wody w pierwszej zlewce. Bezbarwny roztwór wlewamy do drugiej zlewki zawierającej 5 kropeł roztworu wodnego sody oczyszczonej; barwa zmienia się na malinową. Ciecz przelewamy do trzeciej zlewki, która zawiera kilka cm³ roztworu wodnego FeCl₃- kolor zmienia się na żółty. Ciecz przelewamy następnie do czwartej zlewki zawierającej kilka kropeł roztworu wodnego KSCN- kolor zmienia się na krwisto-czerwony.

Tytuł doświadczenia: Sztuczna krew.

Potrzebne odczynniki: Roztwory wodne: FeCl₃, KSCN.

Przebieg doświadczenia: Jedna z osób w parze naciera swoją rękawiczkę roztworem wodnym chlorku żelaza(III). Następnie wcześniej przygotowaną linijką, która jest zwilżona roztworem wodnym tiocyjanianu potasu druga osoba z pary wykonuje szybki ruch po rękawiczkę.

Tytuł doświadczenia: Ciecz nienewtonowska.

Potrzebne odczynniki: Woda, mąka ziemniaczana, barwnik spożywczy.

Przebieg doświadczenia: Mąkę wsypujemy do miski i zalewamy odrobiną wody, dodajemy barwnik. Bierzymy łyżkę i próbujemy mieszać — mąka będzie powoli nasiąkać wodą. Dolewanie wody należy przerwać w momencie, kiedy zauważymy, że im szybciej mieszamy, tym trudniej jest nam przesunąć łyżkę (przy powolnym mieszaniu nie ma z tym problemu).

Tytuł doświadczenia: Pasta dla słonia.

Potrzebne odczynniki: Perhydrol, stały KI, płyn do mycia naczyń.

Doświadczenie wykonywane każdorazowo pod ścisłą opieką i kontrolą prowadzącego!

Przebieg doświadczenia: Do kolby stożkowej nalewamy 5 ml perhydrolu, następnie dodajemy porcję płynu do naczyń (ok łyżki), mieszamy pręcikiem i finalnie dodajemy łyżeczkę stałego jodku potasu.

Zajęcia 2.

Tytuł doświadczenia: Co się dzieje gdy wrzucimy kredę do octu?

Potrzebne odczynniki: Ocet, kreda.

Przebieg doświadczenia: Do zlewki z octem dodajemy kawałek kredy. Obserwujemy wydzielanie

się gazu.

Tytuł doświadczenia: Witamina C w zabawie kolorami.

Potrzebne odczynniki: Roztwory wodne: FeCl_3 , KSCN, sproszkowana witamina C.

Przebieg doświadczenia: Do próbki zawierającej roztwór wodny FeCl_3 dodaj kroplę roztworu wodnego tiocyjanianu potasu. Następnie dodaj pokruszoną tabletkę witaminy C.

Tytuł doświadczenia: Hydrożele – chemia i zabawa.

Potrzebne odczynniki: Hydrożelowe kulki, woda, barwnik spożywczy, plastelina.

Przebieg doświadczenia: Zadaniem uczestników jest stworzyć w miednicy jezioro. Do miski z wodą wrzucamy kulki hydrożelowe, następnie lepimy z plasteliny mieszkańców naszego własnego jeziora – faunę i florę.

Tytuł doświadczenia: Metale alkaliczne i ich reakcje z wodą.

Potrzebne odczynniki: metaliczny wapń, metaliczny potas, fenoloftaleina.

Doświadczenie wykonywane każdorazowo pod ścisłą opieką i kontrolą prowadzącego!

Przebieg doświadczenia: Do krystalizatora z wodą prowadzący wprowadza kawałek metalu alkalicznego, po zakończonej reakcji uczestnik dodaje krople fenoloftaleiny, obserwujemy zmiany.

Tytuł doświadczenia: Wulkan chemiczny w wersji dla malucha.

Potrzebne odczynniki: Woda, ocet, soda oczyszczona, farbka plakatoowa.

Przebieg doświadczenia: Najpierw przygotowujemy scenografię: z kartonu tekturowego wycinamy podstawę, na której będzie stał wulkan. Do podstawy przymocujemy taśmą dwustronną metalową puszkę. Następnie z masy papierowej formujemy wulkan, którego kraterem jest puszka. Suszymy w suszarce. Do metalowej puszki wsypujemy przez krater sodę oczyszczoną (do połowy puszki). Kilka łyżek octu mieszamy w szklance z czerwoną farbą. Wlewamy ocet do krateru i czekamy na efekt "ława".

Zajęcia 3.

Tytuł doświadczenia: Burza w szklance wody.

Potrzebne odczynniki: Barwniki spożywcze, olej, woda.

Przebieg doświadczenia: W zlewce z olejem mieszamy intensywnie barwniki spożywcze, następnie przelewamy do wysokiej zlewki z wodą.

Tytuł doświadczenia: Tworzymy chemiczne gniotki.

Potrzebne odczynniki: Mąka ziemniaczana.

Przebieg doświadczenia: Do butelki po wodzie mineralnej przez lejek wsypujemy mąkę ziemniaczaną, na gwint butelki nakładamy lekko nadmuchany balon i przesypujemy do balonu zawartość butelki. Balon zawiązujemy, dekorujemy przy pomocy pisaków i włóczki.

Tytuł doświadczenia: Pierdzący glutek balonowy.

Potrzebne odczynniki: Klej introligatorski, żel do prania.

Przebieg doświadczenia: Mieszamy ze sobą 4 łyżki kleju introligatorskiego, oraz 4 łyżki żelu do prania, po wymieszaniu i wyrobieniu masy dodajemy kolejne 2 łyżki kleju. Po wyrobieniu testujemy dźwięki glutka oraz dmuchamy bańki używając słomki.

Tytuł doświadczenia: Lokomotywa.

Potrzebne odczynniki: Perhydrol, KMnO_4 .

Przebieg doświadczenia: Do wysokiej kolby płaskodennej prowadzący wlewa perhydrol, następnie uczestnik wsypuje pół łyżeczki stałego manganianu(VII) potasu.

Tytuł doświadczenia: Ryczący niedźwiedź.

Potrzebne odczynniki: Miś żelek, stały KClO_3 .

Przebieg doświadczenia: Do kolby okrągłodennej uczestnik wsypuje KClO_3 następnie prowadzący topi go w płomieniu palnika, a uczestnik przy pomocy szczypiec wrzuca doń misia żelka.

Tytuł doświadczenia: Zegar chemiczny.

Potrzebne odczynniki: 4,28 g jodanu(V) potasu – KIO_3 , 0,45 cm^3 stężonego kwasu siarkowego(VI) – H_2SO_4 95-96%, 13,6 cm^3 perhydrolu – H_2O_2 30 %, 1,56 g kwasu malonowego – $\text{CH}_2(\text{COOH})_2$, 0,34 g monohydratu siarczanu(VI) manganu(II) – $\text{MnSO}_4 \cdot \text{H}_2\text{O}$, 3 g skrobi rozpuszczalnej

Przebieg doświadczenia: Uczestnik miesza kolejno trzy ofiarowane mu roztwory w zlewce umieszczonej na mieszadle magnetycznej i obserwuje zmiany barw.